

KOSOVO

Kosovo (v albánštině *Kosova* nebo *Kosove*) je region v jihozápadním Srbsku a tvoří 12 % srbského území. V roce 1991 zde žilo 1 956 196 obyvatel, z čehož bylo 82 % Albánců, 11 % Srbů a Černohorců, 3 % muslimských Srbů (Goranci), 2 % Romů a 2 % ostatních menšin. Kosovští Albánci jsou převážně muslimové, mluví indoevropským jazykem a píšou latinkou.

Dne 28. června 1389 byl srbský kníže Lazar poražen osmanskými Turky na Kosově poli nedaleko Prištiny. Tak začala dlouhá osmanská

V listopadu 1998 jmenoval prezident Milošević velitelem VJ Dragoljuba Ojdaniće, jenž měl být mnohem ochotnější než jeho předchůdce generál Perisić. Přesto byl po 15 měsících nahrazen generálem Nebojšou Pavkovičem. Ojdanić má na sobě tmavomodrou slavnostní uniformu JNA/VJ typu M63 se čtyřmi hvězdami armádního generála; byl jedním z mála nejvyšších vojenských představitelů, který se mohl pyšnit touto hodností.

Generálplukovník Nebojša Pavković je oblečen do šedozelené vojenské blůzy typu M55 armád JNA/VJ, se zlatými prýmkami typu M64 na límci uniformy a ramenními výložkami na ramenech typu M55. Na levém rukávu je poměrně málo viditelný vetkaný symbol ozbrojených sil. Pavković velel během kosovského konfliktu nejprve armádnímu sboru Priština a poté 3. armádě. Dne 23. února 2000 nahradil ve funkci náčelníka štábu generála Ojdaniče. V říjnu 2000 ale Pavković přešel od Miloševiče na stranu prezidenta Koštunici a v červnu 2002 byl propuštěn. V dubnu 2005 jej Mezinárodní soudní tribunál poslal do vazby.

nadvláda. Srbové stále považují Kosovo za srdce srbského státu a církve, přestože se zde zásadním způsobem změnilo složení obyvatelstva. 3. září 1945 se Kosovo-Metohija stalo autonomní oblastí a 7. dubna 1963 autonomní provincií Srbska v rámci jugoslávské federace. Jugoslávský komunistický režim znevýhodňoval islám, ale toleroval užívání albánštiny a jistou politickou svobodu.

Dne 24. dubna 1987 projevil Slobodan Milošević během shromáždění na Kosově! poli nevoli vůči kosovským Albáncům a 28. března 1989 věčnil Kosovo do Srbska. V prosinci 1989 vytvořil clr. Ibrahimj Rugova umírněnou nacionalistickou stranu LDK a v červnu 1991 byl zvolen prezidentem neoficiální „Kosovské republiky“ a mírovými prostředky se snažil o uznání ze strany OSN. Po vypuknutí války v Bosně obvinil Milošević bosenské Muslimy a kosovské Albánce z přípravy „svaté války“

proti Srbům a v roce 1995 zde rozmístil 25 000 mužů srbských policejních sil, s úkolem potlačit pokračující nepokoje v této oblasti.

Kosovští Albánci doufali, že Daytonská dohoda obnoví jejich autonomii, ale mezinárodní společenství nechtělo připustit další dělení Jugoslávie. Rugovova pacifistická politika byla přehlížena, v roce 1996 začala Kosovská osvobozenecká armáda (UCK) partyzánskou válku. j

Jugoslávská armáda

Dne 8. května 1992 se z Jugoslávské lidové armády (JNA) stala Jugoslávská armáda (*Vojska Jugoslavije - VJ*). 20. května opustila Bosnu a Hercegovinu, kde zůstaly čtyři sbory teritoriální armády a dva hlavní stany OPG, z nichž se vytvořily posléze bosensko-srbská VRS a SVK a současně se zformovala speciální jednotka. Sbor Kumanovo byl přejmenován na Sbor Leskovac a Sbory Bitola, Šabac, bývalé lublaňské jednotky a jednotky ze severního bojiště byly rozpuštěny. Bojové složení z května 1992 vypadalo následovně: jedna armáda se nacházela ve Vojvodině a v severním Srbsku, dvě armády v Černé Hoře a tři armády v Kosovu a jižními Srbsku. Každá armáda se skládala ze smíšené dělostřelecké brigády a 1-4 pluků vojenského letectva a protiletectvých raketových pluků, 2-7 armádních sborů a dalších formací (dohromady 13). Mezi ně patřily především speciální jednotky a mechanizované sbory, teritoriální armádní sbory Novi Sad, Kragujevac, Podgorica, Užice, Niš, Leskovac a Priština, dále Bělehradský obranný oddíl velikosti armádního sboru, úderná jednotka Timok a divize Dunaj a Dřina velikosti brigády. Dne 29. srpna 1993 převzal funkci náčelníka generálního štábu VJ generál Momčilo Perišić, ale protože nebyl nakloněn Miloševičově agresivní politice, nahradil jej 24. listopadu 1998 generál Dragoljub Ojdanič, jenž byl rozhodnut dosáhnout urovnání v Kosovu vojenskou cestou.

V březnu 1999 měla VJ dohromady 101 657 vojáků ze Srbska a Černé Hory. Zachován zůstal bojový pořádek této armády z května 1992, tj. tři armády a třináct dalších větších bojových útvarů. Sbor speciálních jednotek se skládal ze čtyř elitních brigád - obrněné, motorizované, výsadkové a speciální; mechanizovaný armádní sbor se skládal z pěti mechanizovaných a smíšených dělostřeleckých brigád. Teritoriální sbor VJ byl mnohem větší než jeho předchůdce v JNA, který měl sedm brigád. Nyní to byly 0-2 obrněné, 0-2 motorizované a lehce mechanizované, 1-3 motorizované a lehce motorizované, 0-2 pěchotní a lehké pěchoty, 0-1 smíšené dělostřelecké a 0-1 smíšené protitankové brigády. Dohromady se pak jednalo o 77 brigád: 1 výsadková, 1 speciální, 5 obrněných, 8 mechanizovaných, 23 motorizovaných, 8 lehce motorizovaných, 1 pěší, 12 brigád lehké pěchoty, 2 lehké horské, 10 smíšeného dělostřelectva, 1 mechanizovaná protitanková a 5 smíšených protitankových. U některých z nich se jednalo o bývalé srbské a černoohorské brigády Jugoslávské lidové armády (ponechaly si původní označení), jiné vznikaly od května 1992.

Obrněná brigáda se skládala ze tří praporů s tanky M84 a T-55; mechanizovaná brigáda z 1-2 obrněných a 1-3 mechanizovaných praporů; motorizovaná brigáda ze tří pěchotních a obrněného praporu. Všechny tři typy brigád přímo podřízené hlavnímu velitelství měly dělostřelecký prapor, jednotku vojenské policie (VP), výzvědný oddíl, baterii protiletectvé obrany a záložní jednotku. Smíšená dělostřelecká brigáda se skládala ze čtyř praporů: houfnicového, polního dělostřelectva, raketometného a záložního. Součástí 72. speciální brigády byly dvě protiteroristické jednotky: prapor *Sokolovi* a rota *Kobre*. Existovaly ještě nezávislé ženijní a spojovací jednotky, prapor⁷ vojenské policie a pohraniční prapory na hranici s Albánií.

Muži Speciální operační jednotky (JSO) srbského Oddělení státní bezpečnosti mají na sobě černé uniformy. Za povšimnutí stojí dlouhý černý obdélný pruh látky na horní části rukávu s bíle vyšitým vertikálním nápisem v cyrilici „POLICIJA“.

Detail rudého baretu a odznaku vojáka JSO. Muži srbské Speciální jednotky provedli společně se srbskou domobranou v Kosovu v letech 1998-99 velké množství vojenských operací, přičemž používali různé uniformy a zbraně, včetně těch, které používalo NATO. Dne 12. března 2003 člen JSO Zvezdan „Zmija“ Jovanović zavraždil prozápadního reformistu srbského premiéra Zorana Djindjiče; poté byla JSO rozpuštěna.

Poměrně malé jugoslávské vojenské námořnictvo, které mělo základnu v Kotoru (Černá Hora) a v jehož čele stál viceadmirál Milan Zec, nehrálo v kosovském konfliktu důležitou roli. Jeho součástí však byl elitní 82. námořní přepadový oddíl. Jugoslávská letecká a protiletecká obrana pod velením generála Spasoje Smiljaniče se nacházela v Zemunu, na periferii Bělehradu. Její součástí byl letecký armádní sbor (generálmajor Radoljub Masič), který se skládal ze čtyř praporů 172. letecké brigády: 83. stíhací (spojené s armádním sborem v Prištině), 204. stíhací, 98. stíhací a bombardovací a 119. helikoptérové, přičemž každá byla ještě rozdělena na perutě. Protiletecký armádní sbor (generálmajor Branislav Petrovič) obsahoval raketové pluky vybavené sovětskými SAM-6.

Vojenské síly jugoslávského ministerstva vnitra

Po 28. únoru 1990 přešla vnitřní bezpečnost Vojvodiny a Kosova do rukou srbského ministerstva vnitra (*Ministarstvo Unutrašnjih Poslova-MUP*), jež kontrolovalo srbskou policii a bezpečnostní službu.

Srbská policie (*Milicija*, od roku 1996 *Policija*) pod vedením generála Djordjeviče byla rozdělena do 33 sekretariátů - 19 v Srbsku, 7 ve Vojvodině a 7 v Kosovu. Tyto sekretariáty se dále členily na policejní oblas-

ti a poté na stanice. Na počátku 90. let byli kosovsko-albánští policisté postupně nahrazeni srbskými.

Srbské polovojenské Speciální jednotky milice - od 3. ledna 1997 Speciální policejní jednotky (*Posebne jedinice miliđe/policije* - PJM/PJP) - vedl v roce 1998 generál Obřad Stevanovič. Jednalo se dohromady o 5000 mužů rozdělených do šesti brigád: 21. (Bělehrad), 23. (Novi Sad), 24. (Priština), 35. (Užice), 36. (Kragujevac) a 37. (Niš), které byly od tohoto roku rozmístěny v Kosovu; tzv. *brigada* o 700 mužích byla fakticky praporem motorizované lehké pěchoty, vybaveným minometv, těžkými kulomety a pancéřovými přepravnými vozidly (APC). Tyto jednotky disponovaly ještě 8000 muži v záloze. Příslušníci PJP nosili kaštanově hnědý baret se srbským emblémem, s věncem na stříbrném meči a maskovací polní uniformu se znakem vbitým na levém rukávu. V roce 1998 zformoval Nebojša Minič tzv. Bleskovou (*Munja*) rotu o 30-50 mužích PJP, jež měla provádět „delikátní“ úkoly na území Kosova. Z příslušníků PJP se od 28. června 2001 stali četníci (*Žandarmerija*).

Dne 1. června 1992 vznikla Speciální protiteroristická jednotka (*Specijalnaja antiteroristička jedinica* - SAJ) se sídlem v Bělehradě. Původně měla 400 členů, ale postupně se během kosovského konfliktu rozrostla na 1000 mužů. Její elitní čtyři byly přiděleny k brigádám PJP. Příslušníci SAJ nosili černé barety se srbským emblémem na stříbrném dvouhlavém orlovi na zlatém meči a černou nebo maskovací polní uniformu s vyšitým znakem na levém rukávu. Na konci roku 1997 vznikla v Kosovu jako součást SAJ ještě operační skupina Mlha (*Magla*), již tvořily dvanácti nebo čtyřicetileté přepadové skupiny. Ty se posléze podílely na masakrech v Donjom Prekaze, Račaku a Čusce. Jejich členové nosili obvykle černé uniformy a upřednostňovali zbraně NATO. V červnu 2001 se SAJ stala součástí *Žandarmerije*.

Tito muži z JSO mají černou obličejovou masku, maskovací uniformu a americké přilby PASGT. Na jasně viditelném znaku na levém rukávu je vertikální meč na světle modrém základě a kolem něj je žlutý věnec. Okraje znaku jsou žluté, nahoře se nachází nápis v cyrilici.

Mladý srbský policejní poddůstojník - na jeho rameni lze spatřit hodnostní pásku. Na sobě má výstroj pro akce v případě pouličních nepokojů: přilbu opatřenou hledím, neprůstřelnou vestu s rozšířením na ochranu slabín. Podle nápisu na rukávu lze tento obrázek datovat do období před rokem 1996, kdy došlo k jeho změně z „MILICIJA“ na „POLICIJA“ (oba v cyrilici).

Srbské Oddělení státní bezpečnosti (*Resor državne bezbednosti* - RDB) vedl generál Radomir „Rade“ Markovič. Jeho zástupce, generálmajor policie Curčić, řídil pracovníky tajné služby a profesionální zabijáky. / RDB v Gnjilane, Prištině a Prizrenu. Operační oddělení, jež vedl Franko Simatovič, mělo pod kontrolou elitní jednotku pro speciální operace (*Jedinica za Specijalne Operacije* - JSO), kterou založil v roce 1996 z „červených baretů“. JSO pod velením Milorada „Legiji“ Lukoviče Ulemeka mělo 400-500 mužů rekrutovaných zejména ze speciálních sil VJ a působících v patnácti nebo pětadvacetičlenných četách s obrněnými vozidly. Tito vojáci bojovali, cvičili a koordinovali činnost srbských polo-vojenských milicí, například Bílých orlů (*Belí Orlovi*) Dragoslava Bokana nebo vučjakovských Vlků (*Vukovi sa Vučjaka*); uvedené jednotky působily v Kosovu - i když diskrétněji než v Chorvatsku a Bosně.

Kosovská osvobozená armáda

Ushtria Qlirimtare e Kosoves (UQK) vznikla v roce 1992; založili ji radikální nacionalisté z albánské menšiny v Makedonii. Brzy se však přemístila do Kosova, kde zaplnila vakuum, které vzniklo poté, co se Rugova zdis-

Tabulka 6: Uspořádání Jugoslávské armády březen 1999

Vrchní velitelství (Bělehrad):

(generálplukovník Dragoljub Ojdanic)
46. bezpečnostní motorizovaná brigáda;
gardová brigáda

1. armáda (Bělehrad):

(generálmajor Srboljub Trajković)
152. smíšená dělostřelecká brigáda;
5. prapor vojenské policie; 149., 240.,
310. a 401. letecký pluk SAM

Bělehradské velení obrany: záloha,
151. motorizovaná brigáda; 153. a 505.
lehká motorizovaná brigáda; 150. lehký
motorizovaný pluk; 22. smíšená dělo-
střelecká brigáda; 22. smíšený protitan-
kový pluk; 585. protiletický pluk lehké
pěchoty

Armádní sbor specializovaných sil:

1. tanková brigáda; gardová motorizo-
vaná brigáda; 63. výsadková brigáda;
72. speciální brigáda; 25. prapor vojen-
ské policie

Mechanizovaný armádní sbor:

1 - 3. mechanizovaná brigáda; 1. smí-
šená dělostřelecká brigáda; záloha,
35. mechanizovaná brigáda

Armádní sbor Novi Sad: 36. obrněná
brigáda; 12. a 453. mechanizovaná
brigáda; 506. pěší brigáda; 45. lehká
pěší brigáda; 16. smíšená dělostřelec-
ká brigáda; 16. smíšená protitanková
brigáda; 2. prapor vojenské policie;

záloha, 18. motorizovaná brigáda;
127. lehká pěší brigáda

Armádní sbor Kragujevac: 51. mecha-
nizovaná brigáda; záložní, 80. a 130.
motorizovaná brigáda, 129. lehká
motorizovaná brigáda; 20. a 21. lehká
pěší brigáda; 24. smíšená dělostřelec-
ká brigáda

Divize Dřina: 544. motorizovaná brigáda

Divize Dunaj: záloha, 14. lehká motori-
zovaná brigáda

2. armáda (Podgorica):

(generál Martinović; od 1. dubna 1999
generálmajor Milorad Obradović)
60. protiletadlový pluk SAM

Armádní sbor Podgorica: 5. motorizo-
vaná brigáda; 326. smíšená dělostře-
lecká brigáda; 56. ženijní pluk; 72.
pohraniční prapor; záloha, 57. a 179.
motorizovaná brigáda; 3. a 4. lehká
pěší brigáda; 3. a 4. lehká pěší brigáda;
2. a 4. lehká horská brigáda

Armádní sbor Užice: 37. motorizovaná
brigáda; záloha, 168. motorizovaná bri-
gáda; 27. lehká motorizovaná brigáda;
6., 7. a 134. lehká pěší brigáda

3. armáda (Niš):

(generálplukovník Nebojša Pavković)
150. a 202. (bývalá 2. armáda při
vrchním velitelství smíšená dělostřelecká

brigáda; 7. a 311. protiletadlový
pluk SAM

Armádní sbor Niš: 211. obrněná brigá-
da; 4. motorizovaná brigáda; záloha,
2. a 805. motorizovaná brigáda; 50.
lehká pěší brigáda; 203. smíšená dělo-
střelecká brigáda

Armádní sbor Leskovac: záloha,
89. a 135. motorizovaná brigáda;
21. a 42. smíšená protitanková brigáda

Armádní sbor Priština: 52. prapor
vojenské policie; 52. pluk ženistů;
52. spojovací pluk; 15. obrněná brigá-
da; 78., 125. a 549. motorizovaná brigá-
da; 243. mechanizovaná brigáda; 58.,
175. a 354. lehká pěší brigáda; 52. smí-
šená dělostřelecká brigáda; 62. smíše-
ná protitanková brigáda; 102. mechani-
zovaná protitanková brigáda; 53., 55.
a 57. pohraniční prapor. *Posily pro vál-
ku v Kosovu od března 1999:* podstatné
části 63. výsadkové a 72. speciální bri-
gády (speciální síly); 13. lehká motori-
zovaná brigáda (Leskovac); 211. obr-
něná brigáda (Niš); část 16. smíšené
dělostřelecké brigády (Novi Sad), 252.
obrněná, 37. motorizovaná a 7. lehká
pěší brigáda (Užice); různé průzkumné
jednotky a složky vojenské policie

Úderné jednotky Timok: 9. a 148. moto-
rizovaná brigáda; záloha, 23. a 35. leh-
ká pěší brigáda

kreditoval svojí pacifistickou politikou. Dne 22. dubna 1996 začala UČK s ofenzivními akcemi proti silám VJ a MUP. Do roku 1998 měla zhruba 300 členů, na konci roku už bylo v jejích řadách asi 7000 vojáků a do března 1999 v ní působilo na 17 000 mužů. Jednalo se především o aktivisty z Kosova a emigranty ze Švýcarska a Německa, 300 bývalých členů JNA, kteří sloužili ve dvou praporech chorvatské armády během války v Chorvatsku a značný počet pomocníků placených z fondů albánských emigrantů na Západě. Na počátku UČK velel Sulejman Selimi, jehož v květnu 1999 nahradil Agim Çeku, bývalý kapitán JNA a brigádní generál chorvatské armády.

V létě 1998 zformoval Rugovův premiér Bujar Bukoshi v exilu ve Švýcarsku se saúdskoarabskou pomocí konkurenční armádu. Tyto Kosovské republikánské ozbrojené síly (*Força e armatosura te Repnblikes Kosoves - FARK*) vedl Ahmet Krasniqi. V září 1998 ale UČK Krasniqiho zabila a jeho jednotky „pohltila“. Poté Agim Çeku reorganizoval UČK tak, že získala tradiční vojenskou strukturu. Kosovo bylo rozděleno do sedmi Operačních zón (OZ). Každá z nich řídila jednu až šest brigád velikosti prapom (označených čísly od 111 do 171); dohromady bylo takto označeno 27 brigád. Oficiálně měla každá po 1000 mužích ve dvaceti rotách po padesáti až šedesáti mužích. Většina brigád se však skládala z méně vojáků.

Jednotlivé OZ bojovaly jako nezávislé jednotky s minimální kontrolou ze strany hlavního velitelství. V UČK sloužilo také pět islámských

Přehlídka gardové motorizované brigády, 1999. Tito srbské vojáci mají na sobě kaštanově hnědé barety se standardním znakem typu M92, emblémem M92 na rukávu a maskovací uniformu typu M91 - viz příloha G. V roce 1999 se VJ skládala převážně z etnických Srbů (kromě menšiny vojvodinských Maďarů), kteří bránili svoji historickou vlast.

vojenských seskupení: Černé labutě AbiH, čtyřtáčienná Albánsko-americká atlantická brigáda pod velením Gami Shehua, stovdvačlenná íránská jednotka v Donjom Prekazu, bosensko-albánská jednotka vedená Egyptanem Abu Ismailem a mudžáhidové z Afghánistánu, Alžírsko, Čechensko, Egypt, Saúdské Arábie a Súdán. Jednotky UCK cvičili instruktoři CLA a britské SAS ve výcvikových táborech v Kukěsu, Tropolje a Bajramu Curri v severovýchodní Albánii a Labinotu nedaleko Tirany. Původně byli vojáci UCK ozbrojeni puškami a dělostřeleckými granáty, ale od března 1998 je Západ vyzbrojil lépe, čímž se zlepšil jejich výkon na bojovém poli; přesto se nikdy nevyrovnali jednotkám VJ aMUP.

KOSOVSKÝ KONFLIKT

Foto střetnutí lze rozdělit do tří fází. První údobí představují méně intenzivní potyčky, které probíhaly mezi 22. dubnem 1996 a 28. únorem 1998. Druhou fází představuje razantní srbský postup, k jehož provede-

Tabulka 7: Uspořádání Kosovské osvobozené armády květen 1999

Vrchní velitelství, Kukës (severovýchodní Albánie)

I. operační zóna (OZ) Drenica (severocentrální Kosovo)
(Sami Lustaku)

Brigády: 111. „Fatmir Ibishi“, 112. „Sherif Jonuzi“, 113. „Muje Krasniqi“ a 114. „Fehmi Lladrovci“

II. OZ Llap (severovýchodní Kosovo)

(Mustafa „Remi“ Rústem)
Brigády: 121. „Shaban Shala“, 122. „Zahir Pajaziti“, 123., 124. a 125.

III. OZ Rrafshi i Dukagjinit (západní Kosovo)

(Ramush Haradinaj)
Brigády: 131. „Jusuf Gervalla“, 132. „Myrtë Zeneli“, 133. „Adrian Krasniqi“, 134. „Bedri Shala“, 136. a 137.

IV OZ Shala e Bajgores (severní Kosovo)

(Rahman Rama)
Brigády: 141. „Mehe Uka“, 142. „Azem Galica“ a 143.

V. OZ Pashtriku (jihocentrální Kosovo)

(Tahir „Drini“ Sinani)
Brigády: 151. „Zahir Pajaziti“, 152. „Shala“ a 153.

VI. OZ Nerodime (východní Kosovo)

(Shukri Buja)
Brigády: 161. „Ahmet Kaçiku“, 162. „Agim Bajrami“ a 163.

VII. OZ Kara Dagh (jižní Kosovo)

Brigády: 171. „Kadri Zeka“, 172. a 173.

ni došlo mezi březnem 1998 a 23. březnem 1999. Poslední fáze, mezi 24. březnem 1998 a 12. červnem 1999, se pak nesla ve znamení masivní intervence NATO.

Strategie UCK spočívala v podněcování bouří v oblasti, aby si tím vynutila brutální zásah srbských sil v zájmu udržení klidu. Slibovala si od toho, že takto se bude celý konflikt rozrůstat, což nakonec donutí západní státy k akci ve prospěch nezávislosti kosovských Albánců. Druhou strategií, kterou se však UCK navenek nijak nechlubila, bylo pro tento případ „vyčištění“ Kosova od Srbů i ostatních menšin v zájmu vytvoření etnicky homogenního prostoru.

Dne 22. dubna 1996 bojůvky UCK zahájily čtyři paralelní útoky na srbské bezpečnostní složky i civilisty. Během úderu byli také zlikvidováni někteří Albánci považovaní za kolaboranty. Černá Hora zůstala v této chvíli neutrální. Prezident Milošević podnikl v březnu 1997 protiopatření a začal masivně posilovat srbské síly v Kosovu. Do února 1998 se dosavadní příštinské oddíly rozrostly z deseti tisíc na třicet, což představovalo cca 30 % veškerých sil jugoslávské armády. Podobně byly rozšířeny řady srbských policejních sil a protiteroristických jednotek z 6500 na 19 500 osob, včetně záložníků a speciálních jednotek. UCK mezitím praktikovala klasickou partyzánskou válku spočívající v nečekaném útoku a rychlém zmizení. Standardnímu bitevnímu střetnutí ozbrojených sil se naopak dlouho úspěšně vyhýbala.

V polovině února 1998 podnikla UCK ze své hlavní základny v Drenici ofenzivu do okolí. V důsledku této akce se ocitla zhruba třetina území Kosova pod její kontrolou. To podnítilo Miloševiče, aby zmobilizoval 49 500 příslušníků armády a sil ministerstva vnitra a 28. února 1998 vydal rozkaz k masivnímu protiútoky. Cílem bylo opětovně dobytí obsazených území a likvidace UCK jakožto efektivní bojové síly. Tato operace, zvaná „Podkova“ (*Potkovic*), měla zároveň za cíl obnovit srbskou kontrolu nad Kosovem. Kosovští Albánci měli být vyhlazeni anebo přinuceni k emigraci do Albánie či kamkoli jinam, zatímco jejich místa měli zaujmout srbští uprchlíci z Chorvatska a Bosny.

Kosovské osvobozenecká armáda v pochodovém postavení před zahájením výcviku v severní Albánii (1999). Vojáci mají na sobě letní maskovací uniformy americké armády. Na rukávech mají emblém UČK, rudo-zlato-černý štít s albánským orlem. Po počátečním nadšení NATO ve prospěch UČK následovalo nepříjemné vystřízlivění, a to zvláště poté, kdy guerillové jednotky bez jakýchkoli skrupulí začaly provádět etnické čištění regionu, což mělo za následek i přenášení nestability do okolních oblastí za hranicemi Kosova.

**Posádka tanku T-55
prištinských oddílů
jugoslávské armády
před ústupem z Kosova
(12. června 1999). Ačkoli
utrpěly značné ztráty
v důsledku útoků bitevních
letounů USAF A-10
Thunderbolt II, jež používaly
střely s ochuzeným uranem,
nebyly zcela zdecimovány
a Kosovo opouštěly
s nedotčenou ctí.**

V březnu 1998 síly bosenského ministerstva vnitra za pomoci oddílů jugoslávského ministerstva vnitra zaútočily na Drenicu, kterou kontrolovali albánští nacionalisté. Následně se jednotky pravidelné armády za podpory dělostřelectva a helikoptér pokusily neprodyšně uzavřít oblast na hranicích Kosova s Albánií. UCK v té chvíli ukvapeně změnila taktiku a namísto partyzánské války zahájila konvenční boje. V důsledku toho Srbové 28. července opětovně obsadili Drenicu a dostali pod svou kontrolu i oblasti v okolí hranic s Albánií. V srpnu 1998 již znovu bezpečně ovládali 90 % území Kosova a donutili UCK stáhnout se. Stovky bojovníků i civilistů během těchto operací přišly o život a na 360 000 občanů, což představuje 36 % celkové populace kosovských Albánců, bylo nuceno opustit své domovy. Mnoho z nich uprchlo do Albánie nebo do Makedonie.

Miloševićova strategie etnické čistky v oblasti, maskovaná rétorikou legitimního srbského vojenského zásahu proti secesionistickým guerillovým silám, nemohla fungovat do nekonečna. Mezinárodní společenství na jeho postup rozhořčeně reagovalo a 23. září 1998 Organizace spojených národů rezolutně požádala o zastavení palby. Zároveň s tím byl také vznesen požadavek, aby se srbské jednotky stáhly zpátky do kasáren a aby jejich početní stav byl redukován na běžné mírové poměry (tj. 6500 příslušníků policejních sil a 10 600 vojáků). Pod hrozbou leteckých útoků NATO se podařilo prosadit vyslání mezinárodních sil za účelem kontroly oblasti. Milošević se vskutku pustil do nebezpečné hry s ohněm, ale byl stále ještě přesvědčen, že je schopen realizovat cíle operace „Podkova“. Spoléhal na to, že se mu to podaří díky sporům mezi velmocemi, které se nakonec neodvážejí zasáhnout. Pokud by se k zásahu přeci jen odhodlaly, tak věřil, že několik dní či týdnů předpokládaných leteckých útoků sil NATO vytvoří příhodné chaotické podmínky v oblasti pro dokončení jejího etnického vyčištění. Proto se podřídil požadavkům Spojených národů a stáhl ozbrojené složky zpátky na území Srbska. Zbytek jednotek koncentroval kolem Mališeva v centrální oblasti Kosova. UCK se mezitím domáhala navrácení ztracených území pod svou kontrolu. Zároveň s tím byla zřízena 25. října Kosovská mise mezinárodních pozorovatelů OBSE (KVM - Kosovo Verification Mission). Během listopadu spolu s leteckými silami NATO dorazilo na 2000 jejich příslušníků

do oblasti Kosova. Jejich hlavním úkolem byla kontrola důsledného dodržování zastavení ozbrojených akcí.

Během listopadu 1998 Milosevic ve vší tajnosti opět vyslal část jednotek jugoslávské armády i policejních sil zpátky na území Kosova, takže během následujícího měsíce se znovu rozhořely ozbrojené střety. V jeho odhodlání jej dále posílila rozpačitá reakce Kosovské mise pozorovatelů i velitelů NATO. Dne 15. ledna 1999, poté, co UÇK podnikla dva útoky ze zálohy, v jejichž důsledku zahynuli čtyři policisté, speciální úderná jednotka „Magla“ za podpory srbských policejních sil a tanků T-55 jugoslávské armády zaútočila na pozice UÇK u vesnice Račaku nedaleko Štimlje (asi 24 km jižně od Prištiny). V důsledku akce přišlo o život 43 albánských civilistů. Podobně jako v případě Srebrenice elektrizovala taková krutost mezinárodní veřejné mínění. Proto 30. ledna NATO znovu zopakovalo pohrůžku leteckými útoky a kontaktní skupina šesti národů, jež se zformovala již v lednu 1997, svolala mírová jednání do francouzského Rambouillet na 6. února 1999. Tato konference však skončila 18. března bez jakýchkoli viditelných výsledků. Kosovská mise pozorovatelů OBSE opustila oblast 22. března a o dva dny později NATO zahájilo sérii leteckých útoků, která trvala 79 dní.

Pro NATO byl legitimním jakýkoli cíl na území Srbska, Vojvodiny i Kosova, stejně jako i v dosud neutrální Černé Hoře. Do kampaně se zapojilo na 730 amerických a 325 letounů z dalších členských států NATO a bylo podniknuto celkem 10 484 útoků proti pozicím jugoslávské armády i srbských policejních sil. Třebaže Srbové, a to zvláště obrněné vojenské jednotky, velmi vynalézavě maskovali své pozice či rozmisťovali falešné tanky jako cíle bombardování, je nesporné, že v důsledku leteckých útoků NATO Jugoslávská armáda zaznamenala nezanedbatelné ztráty. Sjistotou lze říci, že ztratila 26 tanků, 153 letounů, 389 děl a na 5000 vojáků. Jugoslávské letecké síly byly v těchto akcích zcela neúspěšné. Je však pravdou, že jejich letouny MiG-29 krátce bombardovaly cíle v Kosovu a v Bosně a podařilo se také protileteckými raketami zasáhnout americký bombardér US F-117 Nighthawk, o němž se mělo za to, že je v podstatě přístroji nezachytitelný. Mezitím však bombardě a rakety vysílané z plavidel a torpédoborců NATO efektivně

V lednu 2000 etničti Albánci zformovali Osvobozenickou armádu Preševa, Medvedje a Bujanovce (U[^]PMB) jako odbočku Kosovské osvobozenické armády. Jejím cílem bylo odtržení tří oblastí v jižním Srbsku. Na této fotografii je zobrazen její příslušník s kulometem pocházejícím z výbavy Jugoslávské armády (Zastava 7,62 mm GPMG, M80). Na sobě má černý baret se znakem U[^]PMB a maskovací polní uniformu se žluto-červeně-černým štítem na paži.

49

Agim Ceku, velitel kosovského ochranného sboru, na fotografii ze září 1999 v nové uniformě. Tato neskryvaně vojenská uniforma pro údajně civilní organizaci se skládala z modrého baretu se zlatým odznakem a jednoduché zelené košile. Na ní byla umístěna výložka značící hodnost „gjneneral lejtnant“, která byla pojata v chorvatském stylu, zlatě na černém pozadí. Na uniformě je rovněž černo-zelený štítek se jménem a (zde nezobrazený) odznak TMK na horní části levého rukávu, zatímco na pravém se nachází odznak GHQ.

a beztravně likvidovaly vojenské i správní objekty jugoslávské vlády, protože ta ponechala radarový systém mimo provoz, aby se vyhnula jeho zničení. Pozemní síly NATO se omezily na pluk parašutistů (2 Bn/505, Rgt. 82, Abn. Div). Ti byli na letišti v Tiraně kdykoli připraveni k případné pozemní invazi na území Kosova.

Dne 24. března 1999, když vrcholilo bombardování Bělehradu a dalších cílů v Srbsku, byly jednotky ministerstva vnitra a Jugoslávské armády podřízeny velení generála Pavkoviče. Na 50 000 příslušníků těchto sil s pomocí speciálních jednotek (fSO) a bosenskosrbských dobrovolníků zahájilo realizaci operace „Podkova“. Albánci byli obklíčeni v oblasti severního a středního Kosova a přinuceni - ať již vlakem, autobusem, autem, na povozech či pěšky - odebrat se do uprchlických táborů v severovýchodní Albánii. Patnáctá obrněná brigáda z Prištiny a 211. obrněná brigáda okamžitě obsadily silnici vedoucí z Prištiny do Podujeva, aby usnadnily ostatním srbským silám přesun z Prištiny do Drenice. 125. motorizovaná brigáda se následně přesunula do jižního Kosova, kde se připojila k 243. mechani-

zované brigádě, která v té době již útočila na Mališevo. Dne 29. března byly několikrát slabší jednotky UCK donuceny stáhnout se na území Albánie, přičemž na území Kosova ponechaly jen nemnoho ozbrojenců v jednotlivých, vzájemně izolovaných oblastech. Srbské jednotky - konkrétně 15. obrněná a 125. motorizovaná brigáda, spolu s protiteroristickou jednotkou (SAJ) a speciálními jednotkami (JSO) za podpory asi 2000 srbských dobrovolníků - se poté zaměřily na civilisty. V tom je na počátku dubna podpořila ještě 252. obrněná, 549. motorizovaná a 52. smíšená dělostřelecká brigáda. Mnoho lidí bylo uvězněno v provizorních zajateckých táborech. Srbové muže nejčastěji zabíjeli a na 200 000 starců, žen a dětí vyhnali do Albánie nebo do Makedonie, přičemž hranice byly neprodyšně uzavřeny, aby se nemohli vrátit zpátky. V červnu 1999 tak bylo již na 15 000 Albánců mrtvých či nezvěstných, z nich většina se nachází v ukrytých masových hrobech.

Dne 27. května 1999 Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) obvinil Miloševiče ze spáchání válečných zločinů v Kosovu a 4. června Rusko oficiálně deklarovalo zastavení své podpory Srbsku. Pokračující kampaň NATO způsobila nezměrné škody na infrastruktuře země a jugoslávští branci v rostoucí míře začali odmítat nastoupit vojenskou službu. Ačkoli generálmajor Vladimir Lazarevič, jenž velel prištinskému sboru, setrval v odporu, revitalizovaným jednotkám UCK se zdařilo postoupit ze severovýchodní Albánie směrem k městům Peč a Prizren. Podařilo se jim úspěšně zatlačit jak 125. motorizovanou, tak i 52. smíšenou dělostřeleckou a 63. výsadkovou brigádu. Ty navíc už předtím utrpěly značné ztráty v důsledku leteckých útoků NATO. Miloševič uznal porážku 4. června a o šest dní později podepsal mírovou smlouvu s NATO a následujícího dne nabyl účinnosti příkaz k zastave-

ní palby. Dne 12. června operační jednotky KFOR pod vedením britského generála Michaela Jacksona vstoupily na území Kosova ze sousední Makedonie a Albánie. Ve stejném čase bylo 18 500 bojovníků UCK vítáno po celém Kosovu ze strany Albánců v roli osvoboditelů. Jednotky Jugoslávské armády a sil ministerstva vnitra se k úleku kosovských Srbů a ostatních zdejších menšin stáhly zpět na území Srbska

Jižní Srbsko

Podle mírové smlouvy byla vytvořena „bezpečná zóna“ v rozsahu necelých 5 km² na obou stranách hranice mezi Srbskem a Košovem. Na jejím území směli operovat lehce ozbrojení příslušníci srbské policie, nikoli však příslušníci Jugoslávské armády či speciálních policejních jednotek (PJP). Triumfující UĚK byla nicméně rozhodnuta rozšířit nepokoje do oblastí jižního Srbska a Makedonie, kde se nacházely nikoli bezvýznamné albánské enklávy. Dne 26. ledna 2000 vznikla Osvobozenecká armáda Preševa, Medvedje a Bujanovce (*Ushtria Qlirimtare e Presheves, Medvegjes dhe Bujanocil - UQPMB*), v jejímž čele stáli velitelé z řad UČK. Jejimi příslušníky byli etničtí Albánci. Za cíl si stanovila připojení tzv. východního Kosova, což představovalo tři okresy v jižním Srbsku mezi Košovem a Makedonií. Na 1500 ozbrojenců, jež vedl Sefquet Musliu, se rozčlenilo do tří operačních zón - severní, střední a jižní, a začalo útočit na příslušníky srbské policie v preševském okrese. Avšak 24. května 2001 NATO rozčarované nekompromisním šovinismem Albánců dovolilo Jugoslávské armádě, aby znovu obsadila zmíněnou bezpečnostní zónu. Dne 26. května 2001 byla UCPMB donucena složit zbraně.

Důsledky kosovského konfliktu

Dne 10. června 1999 se Kosovo, z formálně právního hlediska stále součást Srbska, ocitlo pod správou Prozatímní správy Kosova Spojených národů (UNMIK). V jejím čele stál guvernér (správce), jehož úkolem bylo zajistit mír, demokracii, stabilitu a samosprávu předtím, než bude Kosovo navraceno Srbsku. K dispozici měl původně 48 000, později 17 000 příslušníků KFOR (s centrálou v Prištině) rozmístěných v pěti, později ve čtyřech sektorech. V každém z nich byla umístěna Mezinárodní brigáda (MNB) nebo Mezinárodní síly pro zajišťování úkolů (MNTF), skládající se ze 36 národních kontingentů. Britský, později finský a nakonec český sektor s centrálou v Prištině byl hlavním ústředím sil MNB a MNTF. Francouzský sektor měl velení v Kosovské Mitrovici a disponoval silami MNB/MNTF-sever. Nacházel se v oblastech severního Kosova s většinovým srbským etnikem. Italský sektor s centrálou v městě Peč operoval se silami MNB-západ. Německý sektor měl velení v Prizrenu sjednotkami MNB-jih, které byly později spojeny sjednotkami MNB-jihozápad. Centrála amerického sektoru se nacházela v Gnjilane a později v Urošavaci a úkoly obstarávaly jednotky MNB-východ. Ruský kontingent v počtu 5891 ozbrojenců byl součástí jednotek MNB-sever, jih i východ a věnoval se zvláště navracení kosovských Srbů do jejich původních domovů.

Dne 26. října 1999 Spojené národy vytvořily vlastní policejní sbory (UNMIK Police) se 4500 členy v národních uniformách a v roce 2004 k tomu ještě vznikla Kosovská policejní služba (KPS). Jejich příslušníci

byli rozděleni mezi zmíněných pět správních regionů KFOR. Celkem 5950 příslušníků KPS pocházelo z řad kosovských Albánců a 1050 bylo kosovských Srbů. Nosili světle modré uniformy a užívali standardní vojenské hodnosti.

Dne 21. září 1999 se UÇK formálně rozešla. Kosovské ochranné sbory (*Trupat e Mbrojtjes se Kosovës* - TMK) byly zformovány jako navenek striktně civilní obranná organizace s cílem pomáhat při přírodních katastrofách. Tyto sbory, u nichž se předpokládalo, že budou složeny ze 4500 kosovských Albánců a 500 příslušníků menšin (ve skutečnosti se téměř nikdo z jejich řad nepřihlásil) a že budou rozděleny do regionálních oddílů podle správních sektorů KFOR. V rámci těchto sborů byla ustavena rovněž jednotka rychlého nasazení. Cílem šéfa TMK, kterým byl Agim Çeku, i politického vůdce Ibrahima Rugovy, jenž byl zvolen prezidentem ve svobodných volbách konaných dne 4. března 2002, byla nezávislost Kosova. Dne 21. ledna 2006 Rugova zemřel na rakovinu plic a 10. března 2006 se Çeku stal ministerským předsedou. Přislíbil, že Kosovo brzy dosáhne nezávislosti.